

it is permitted to teach for payment. But it is forbidden to teach the oral Torah in exchange of payment, as it states, “Behold, I have taught you statutes and judgments, just as the Lord my God commanded me” (ibid., 4:5) Just as I learned [from God] for free, so, too, you all learned for free from me. And so, too, when you teach throughout the generations, teach for free, as you learned from me. If one does not find anyone who will teach him for free, he should study in exchange of payment, as it says, “Buy truth.” (Proverbs 23:23) Therefore one may think that he can [now] teach others for payment? The verse says, “and do not sell [it].” (ibid.) Thus you learn that it is forbidden for him to teach [others] for payment even though his teacher taught him in exchange of payment.

(4) Every man of Israel is obligated to study Torah, whether he is poor or wealthy, of sound body or afflicted, a youth or an extremely old man whose strength has ebbed. Even if he is a pauper who subsists on charity and goes around begging, and even if he has a wife and children, he is obligated to set for himself a time for Torah study in the daytime and at night, as it says, “You must ponder it day and night.” (Joshua 1:8).

שְׁבַכְתָּב בְּשֹׁכֵר מִתֵּר לְלַמֵּד בְּשֹׁכֵר. אֲבָל תּוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה אֲסוּר לְלַמְדָּה בְּשֹׁכֵר שְׁנֵאמַר (דברים ד) רָאֵה לְמִדְּתִי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כְּאֲשֶׁר צִוִּי ה' וְגו' מֵה אֲנִי בַחֲנֹם לְמִדְּתִי אֵף אֶתֶם לְמִדְּתֶם בַּחֲנֹם מִמֶּנִּי. וְכֵן בְּשֵׁתְלִמְדוֹ לְדוֹרוֹת לְמַדּוֹ בַּחֲנֹם כְּמוֹ שְׁלִמְדֶתֶם מִמֶּנִּי. לֹא מִצָּא מִי שְׁיִלְמְדוֹ בַּחֲנֹם יִלְמוּד בְּשֹׁכֵר שְׁנֵאמַר (משלי כג) אֲמַת קָנָה. יְכוּל יִלְמַד לְאַחֵרִים בְּשֹׁכֵר תִּלְמוּד לֹאמַר (שם) וְאֵל תִּמְכּוֹר הָא לְמִדָּת שְׁאֲסוּר לוֹ לְלַמֵּד בְּשֹׁכֵר אֵף עַל פִּי שְׁלִמְדוֹ רַבּוֹ בְּשֹׁכֵר: ד כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל חַיִּיב בְּתִלְמוּד תּוֹרָה בֵּין עֵנִי בֵּין עֲשִׂיר בֵּין שְׁלֹם בְּגוּפוֹ בֵּין בַּעַל יְסוּרִין בֵּין בַּחוּר בֵּין שְׁהִיָּה זָקֵן גְּדוּל שְׁתַּשֵּׁשׁ כַּחוֹ אֲפִילוֹ הִיָּה עֵנִי הַמִּתְפַּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה וּמְחֹזֵר עַל הַפְּתָחוּים וְאֲפִילוֹ בַּעַל אִשָּׁה וּבָנִים חַיִּיב לְקַבּוֹעַ לוֹ זְמַן לְתִלְמוּד תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה: שְׁנֵאמַר (יהושע א) וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה:

VAYEITZEI FOR MONDAY

ויצא ליום שני

TORAH

תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד דמילוי יוד דשם ב'ין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה

טז וַיִּיקָץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֵּאמֶר אֲכֵן יֵשׁ יְדוֹה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: יז וַיִּירָא וַיֵּאמֶר מֵה נֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין

טז וַיִּיקָץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֵּאמֶר אֲכֵן יֵשׁ יְדוֹה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: יז וַיִּירָא וַיֵּאמֶר מֵה נֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין

(16) Yaakov then awoke from his sleep, and said: The Lord is indeed present in this place, and I did not know! (17) And he was afraid, and said: How [great] is the awe of this place! This must be none other than the House of God, the

RASHI

רש"י

(16) **And I did not know**— *For had I known, I would not have slept in such a holy place as this one* (Midrash Aggadah).

(טז) וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי. שָׂאם יָדַעְתִּי, לֹא יִשְׁנָתִי בַּמָּקוֹם קְדוֹשׁ כְּזֶה: (יז) כִּי אִם-בֵּית אֱלֹהִים. אָמַר

(17) **[This must be] none other than the House of God** — *Rabbi Elazar says in the*

זֶה כִּי אִם-בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: אֶתֶר הַדְּיוּט אֶלְהִין אֶתֶר
 דְּרַעְוָא בֵּיה מִן קָדָם יְיָ וְדִין

RASHI

name of Rabbi Yose Ben Zimra: This ladder (see verse 12 above) [actually] stood [not at Beit-eil, but rather,] at Be-eir Sheva [and sloped upwards and northwards to the heaven]. The middle point of its sloping surface coincided with [a point in the sky which was] directly above the [site for the future] Holy Temple [in Jerusalem]. For Be-eir Sheva is situated in the south of [the territory of] Yehudah, while Jerusalem is situated in the north [of Yehudah's territory], at the border between [the territories of] Yehudah and Binyamin, and Beit-eil is north of Binyamin's territory, at the border between [the territories of] Binyamin and the sons of

Yoseif. Therefore, the ladder, whose bottom was located in Be-eir Sheva and whose top was located in [the sky, at a point directly opposite] Beit-eil— must have had the middle point of its sloping surface coincide with [a point in the sky which was] directly above Jerusalem (Bereishit Rabbah 69:7). Now, our Rabbis have said the following [two statements, a) in Chullin 91b and b) in Pesachim 88a, both of which seem to contradict the above]: a) The Holy One, Blessed is He, said, “Is it [proper] that this righteous person [Yaakov] should come to My abode and simply leave without staying overnight?!” [whereupon God made the sun suddenly set and Yaakov was forced to stay there overnight (see Rashi verse 11 above). But did Yaakov not stay overnight in Beit-eil (see verse 19 above)? And yet God’s “abode” that He referred to, must only be Mount Moriah, the site of the Holy Temple in Jerusalem, not Beit-eil!]; b) and secondly, our Rabbis said: Yaakov called Jerusalem “Beit-eil”— but surely this place [that he named] was Luz (see verse 19 above), not Jerusalem! So how could our Rabbis have learned this? [To answer these two seeming contradictions,] I say that Mount Moriah was uprooted [from its very place on earth] and came to this place [namely, Luz, i.e., Beit-eil. Hence, although Yaakov was in Beit-eil, he also was in God’s abode. Also, when Yaakov called that place “Beit-eil,” meaning “the House of God,” since Jerusalem had been transplanted there temporarily, he was effectively calling Jerusalem “Beit-eil” also, thus reconciling our Rabbis’ second statement with our understanding of the passage]. And this, then, is what is referred to by the land “springing towards [Yaakov]” that is mentioned in Shechitat Chullin (Chullin 91b and quoted by Rashi here on verse 11 above)— i.e., the [very site of the future] Holy Temple came towards Yaakov, until [it met up with him] at Beit-eil. And [as explained in Rashi on verse 11 above,] this is the meaning of במקום, ויפגע “He converged with the

רש"י

רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא: 'הסלם הזה עומד בבאר שבע ואמצע שפועו מגיע כנגד בית המקדש', שבאר שבע עומד בדרומה של יהודה וירושלים בצפונה, בגבול שבין יהודה ובנימין, ובית אל היה בצפון של נחלת בנימין בגבול שבין בנימין ובין בני יוסף. נמצא, סלם שרגליו בבאר-שבע וראשו בבית-אל, מגיע אמצע שפועו נגד ירושלים, כלפי שאמרו רבותינו שאמר הקדוש, ברוך הוא: 'צדיק זה בא לבית מלוני, ויפטר בלא לינה?' ועוד אמרו: 'יעקב קרא לירושלים בית-אל, וזו לזו היא ולא ירושלים, ומיהיכן למדו לומר כן? אמר אני שניעקר הר המזריה ובא לכאן, וזו היא קפיצת הארץ האמורה בשחיטת חלין', שבא בית המקדש לקראתו עד בית-אל, וזהו: ויפגע במקום, ואם

יח וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בַּבֶּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן

תָּרַע קִבַּל שְׁמֵיָא: יח וְאֶקְדִּים
יַעֲקֹב בְּצַפְרָא וְנָסִיב יְת אַבְנָא

very gateway to heaven! (18) And Yaakov rose early in the morning, took the

RASHI

רש"י

place.” [This means, then, that when Yaakov arrived in Beit-eil, he had already passed by Mount Moriah, because Beit-eil is north of Jerusalem.] So one might raise the following problem here: When Yaakov passed by the [future site of the] Holy Temple, why did God not cause him to stop there [in order to pray in this, the holiest place in the world? Because] since it had not occurred to Yaakov himself to pray in the very place where his fathers [Avraham and Yitzchak] had prayed, so should he be detained by Heaven [to pray there?! No, because God does not force a

תאמר וכשעבר יעקב על בית המקדש, מדוע לא עקבו שם? איהו לא זיהיב לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעבדוהו איהו עד חרן אזל, בדאמרינן בפרק גיד הנשה, וקרא מוכיח: וילך הרנה, פי מטא לחרן, אמר: אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי בו?! יחב דעתיה למחדר וחזר עד בית-אל, וקפצה לו הארץ (בית אל, לא זה הוא הסמוך לעי, אלא לירושלים, ועל שם שהיתה עיר האלהים קראה: בית אל, והוא הר המוריה, שהתפלל בו אברהם, והוא השדה שהתפלל בו יצחק, וכן אמרו בסוטה: לכו ונעלה וגו'. לא באברהם שקראו 'הר',

person to fulfill a mitzvah. But is it possible that Yaakov could have overlooked praying in that holiest of sites, Mount Moriah, altogether? Well actually,] Yaakov had [passed Jerusalem and even Beit-eil, and in fact] reached Charan, as our Rabbis stated in the chapter [of Tractate Chullin entitled] Gid Hanasheh (91b). Scripture proves that this is so, when it says (verse 10 above), “[Yaakov ...] set out on his way to Charan” [for although that verse does not explicitly state that he actually arrived in Charan, just that he “set out” to Charan, this is because when Yaakov left home, he first went to learn Torah from Eiver for 14 years, and only then went on to Lavan’s house in Charan (see Rashi on verse 9 above). Thus here, since Scripture mentions his setting out to Charan, rather than simply saying “Yaakov left Be-eir Sheva,” we learn that, after going to Eiver for 14 years, Yaakov actually then went directly to Charan and arrived there]. When he arrived in Charan, he said: “Is it possible that I have passed by the very place where my fathers had prayed, and I did not pray there?!” So he resolved to go back there. But he [actually only] reached Beit-eil, when the land [of Mount Moriah] sprang towards him. Now, [there are two places with the name Beit-eil; and the Beit-eil (which up to this point had been called Luz) mentioned] here is not the Beit-eil next to Aiy (see Genesis 12:8), but rather, next to Jerusalem (see above in this Rashi). And he called it “Beit-eil,” because it was a city of God [for “Beit-eil” means “the House of God”]. This [site of the Holy Temple which God had brought to Beit-eil] was identical to “Mount Moriah” where Avraham had prayed, and also to the “field” in which Yitzchak had prayed (see Genesis 24:63). Thus, our Rabbis have taught in the Gemara (Pesachim 88a): The verse says (Isaiah 2:3), “Come, let us go up [to the mountain of the Lord, to the House of the God of Yaakov]”— [here, we see that the Holy Temple Mount is called a “House” when associated with Yaakov:] not like Avraham, who called it a “Mountain,” (see Genesis 22:14) nor like Yitzchak, who called it a “field,” (see

די שׁי אֶסְדּוּהִי וְשׁוּי יְתֵה קָמָא
וְאִרְיִק מִשְׁחָא עַל רִישָׁהּ: יט
וְקָרָא יֵת שְׁמָא דְאַתְרָא הֵהוּא
בֵּית אֵל וּבְרַם לִזוּ שְׁמָא
דְקָרְתָא בְּקַדְמֵיתָא:

אֲשֶׁר־שָׂם מִרְאֲשֵׁיתוֹ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצְבֵּה
וַיִּצֶק שֶׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ: יט וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־
הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוּלַם לִזוּ שֵׁם־
הָעִיר לְרֹאשְׁנָה:

stone that he had placed around his head, and set it up as a monument. And he poured oil on top of it. (19) And he called the name of that place Beit-eil, though the original name of that city had been Luz.

RASHI

Genesis 24:63) but rather like Yaakov, who called it "Beit-eil," "the House of God." [This section in Rashi, starting with the distinction of this Beit-eil and the one next to Aiy, until here, is taken] from an accurate text of Rashi. [מה נורא [המקום הזה] — The translation [of this phrase by Onkelos] is: מה — דחילו אתרא הרין [“how fearful is this place”]

where [the Aramaic word for נורא (fearful), namely.] דחילו is a noun. [And even though it has a ם at the end, which would normally indicate the plural form, nevertheless, the Aramaic language does have words with ם at their end and which are in the singular form,] for example, [the nouns] סוכלתנו [meaning תבונה, “understanding” (see Deuteronomy 32:28)], and כסו [meaning ללבש where the word כסו means “garment” (see verse 20 below)]. **The very gateway to heaven** — [This is a figurative expression, denoting] the place of prayer, i.e., [this place, the site of the Holy Temple, is the very place where all] prayers ascend heavenward. And the Midrash explains [why prayers ascend specifically from that place, as opposed to any other place in the world]: Because the celestial form of the Holy Temple in heaven, is situated directly above the Holy Temple on earth (Mekhilta Shemot 15:17).

רש"י

ולא ביצחק שקראו 'שדה', אלא ביעקב שקראו בית-אל, עד כאן, מפרוש רשי מדיק: מה-נורא. תרגום: 'מה דחילו אתרא הרין' דחילו, שם דבר הוא, כמו סוכלתנו וכסו למלבש: וזה שער השמים. מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה, ומדרשו שבית המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של מטה:

PROPHETS Hosea 12

ב אֶפְרַיִם רָעָה רוּחַ וְרִדְףָה קָדִים כָּל־הַיּוֹם כָּזָב וְשָׂדֵה (ב) בֵּית יִשְׂרָאֵל דָּמָן לְדִרוּחַ

(2) Ephraim joins the wind and chases the east wind; all day he increases deceit

RASHI

(2) **Ephraim joins the wind** — He joins with words of wind, [i.e.,] idolatry. **And** — their — **oil is brought to Egypt** — They

bribe [oil in order to bribe the Egyptians, to help them].

רש"י

(ב) אֶפְרַיִם רָעָה רוּחַ. מִתְחַבֵּר לְדַבְרֵי רוּחַ לְעִבּוּדֵת אֱלִילִים: וְשָׂדֵה. שְׂלָחָם: לְמִצְרַיִם יוֹבֵל. מוֹלִיכִים:

זרע ועלעויל חצד כל יומא
כדבין וביזא מסגן וקנים עם
אתוראה אקומו וקורבנא
למצרים מובלין: (ג) ודינא
קדם ?? עם דבית יהודה
ולאסערא על יעקב
כאורחתיה וכעובדוהי תקנטיא
יתיב ליה: (ד) נבייא אמר

יִרְבֶּה וּבְרִית עִם־אֲשׁוּר יִכְרְתוּ וְשֶׁמֶן לְמִצְרַיִם יוּבַל:
ג וְרִיב לַיְהוּדָה עִם־יְהוּדָה וּלְפָקֹד עַל־יַעֲקֹב כְּדַרְכֵי
כַּמְעַלְלָיו יִשִּׁיב לוֹ: ד בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת־אָחִיו וּבְאוֹנוֹ
שָׂרָה אֶת־אֱלֹהִים: ה וַיִּשָּׂר אֶל־מְלֶאךָ וַיִּכַּל בְּכָה
וַיִּתְחַנֵּן לוֹ בֵּית־אֵל יִמְצְאוּנוּ וְשֶׁם יְדַבֵּר עִמָּנוּ:

להון הלא עד דלא אתיליד אמר דיסגי מן אחוהי ובתוקפיה אתרברב עם מלאכא: (ה) ואתרברב עם
מלאכא ויכיל בכה ובקא מגיה אל אתגלי עלוהי ותמן ימליל עמנא:

and plunder, and they make a treaty with Assyria, and oil is brought to Egypt.
(3) Now the Lord has a controversy with Judah, and will punish Yaakov according to his ways; according to his deeds He shall recompense him. (4) In the womb, he seized his brother's heel, and with his strength he strove with an angel. (5) He strove with an angel and prevailed; he wept and beseeched him:

In Beit-El he shall find Him, and there He shall speak with us.

RASHI

רש"י

(4) **He seized his brother's heel** — *All this I did for him; he held him by the heel, as a sign that he would be a master over him.* **ובאונו** — *And with his strength. He strove* — *He overcame the angel, the angel of Eisav.* (5) **He** — *the angel* — **wept and beseeched him**— *When he said to him, "I will not let you go unless you bless me"*

(ד) עקב את-אחיו. כל זה עשיתי לו אחוז בעקבו סימן הוא יהיה לו גביר: ובאונו. בכחו: שרה. הגביר עצמו על המלאך שרו של עשו: (ה) בכה. המלאך: ויתחנן-לו. בשאמר לו לא אשלחך כי אם ברכתני והמלאך היה מבקש ממנו הנח לי עבשיו סוף שהקדוש ברוך הוא יגלה עליך בבית אל ושם תמצאנו ושם ידבר עמנו:

(Genesis 32:27), and the angel was begging him, "Let me go now. [For] eventually, the Holy One, blessed is He, will reveal Himself to you in Beit-El, and there you will find Him, and there He will speak with us.

Writings Mishlei 6

כתובים משלי פרק ו

כג מטול שרגא הוא פוקדנא
ונימוסא נוהרא ואורחא דחיי

כג כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹר וְדָרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחֹת

(23) For a commandment is a candle, and the Torah is light, and disciplining

RASHI

רש"י

(כג) **נר מצוה**. זכות מצוה לפי שעה כאור הנר: **נר מצוה** — *The merit of a commandment [stands] only for a time, like the light of a candle.*

מוֹסֵר: כִּד לְשֹׁמֵרָךְ מֵאִשֶׁת רַע מִחֲלָקֶת לְשׁוֹן נִכְרִיָּה:
 כֹּה אֶל־תִּחְמַד יִפְיָהּ בְּלִבְּךָ וְאֶל־תִּקְחֶךָ בְּעַפְעַפֵּיהָ:
 כֹּו כִּי בְעַד־אִשָּׁה זֹוֹנָה עַד־כָּפַר לָחֶם וְאִשֶׁת אִישׁ
 נַפְשׁוֹ יִקְרָה תְּצוּד:

וּמְרִדוּתָא:
 כִּד דְּתִנְטְרֶךָ מִן אִתְתָּא בִישְׁתָּא
 וּמִן שְׁעִיעוּתָא דְלִישְׁנָא
 דְנוֹכְרִיתָא: כֹּה לֹא תִרוּג
 שׁוֹפְרָה בְּלִבְּךָ וְלֹא תִשְׂרַגְגְּךָ
 בְּגִבְיַתָּהּ: כֹּו מְטוּל דְדַמְיָא

מִלְתָּא דְנוֹיְתָא הִיד גְּרַצְתָּא דְלַחְמָא וְאִתְתָּ גְבֵרָא נִפְשָׁא יִקְרִיתָא צִידָא:

rebukes are the way of life; (24) To guard you from an evil woman, from the smoothness of the alien tongue. (25) Do not take her beauty to your heart, and do not let her take you with her eyelids. (26) Because a man is brought to a loaf of bread for a harlot, and a married woman will hunt [and destroy] a precious soul.

RASHI

And the Torah is light — *Its merit stands forever.* **The way of life** — *Disciplining rebukes incline [a person to life].* (24) **To guard you** — *The Torah shall guard you from a woman of evil behavior, namely, idolatry.* (25) **Do not let her take you** — *That she not take your wisdom from you.*

With her eyelids — *for she winks and hints with her eyes.* (26) **To a loaf** — *I.e., to poverty and the lack of all good things.*

רש"י
 וְתוֹרָה אֹור. עוֹמֶדֶת זְכוּתָהּ לְעוֹלָם. וְדָרָךְ חַיִּים.
 מוֹטֵים תּוֹכְחוֹת מוֹסֵר: (כֹּד) לְשֹׁמֵרָךְ. הַתּוֹרָה תִּשְׁמְרֶךָ
 מֵאִשָּׁה שֶׁל מְנַהֵג רַעָה וְהוּא עֹבֶדֶת אֱלִילִים:
 (כֹּה) וְאֶל תִּקְחֶךָ. אֵל תִּטַּל חֲכָמְתְּךָ מִמֶּךָ: בְּעַפְעַפֵּיהָ.
 שְׁקוֹרֶצֶת וְרוֹמְזוֹת בְּעֵינֶיהָ: (כֹּו) עַד כָּפַר. לִידֵי עֲנִיּוּת
 וְחֶסֶר כֹּל טוֹב:

Mishnah Shabbat, chapter 7

משנה שבת פרק ז

(1) A general rule was stated in regard to the Sabbath: Anyone who forgets the fundamental law of the Sabbath [not knowing at all that there exists a law of the Sabbath

א כָּלֵל גְּדוּל אִמְרוּ בְּשַׁבָּת. כָּל הַשּׁוֹכַח עֵקֶר שַׁבָּת
 וְעָשָׂה מְלָאכּוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה, אֵינּוּ חַיִּב אֱלָא
 חֲטָאת אַחַת. הַיּוֹדֵעַ עֵקֶר שַׁבָּת וְעָשָׂה מְלָאכּוֹת הַרְבֵּה

even though he once knew, but now forgot] and performs many [forbidden] labors on many Sabbaths, he incurs one sin-offering only [for all these, since the cause for all these unwitting Sabbath desecrations, was based on a single, central mistake, that of not knowing there is a Sabbath]. Anyone who knows the fundamental law of the Sabbath [that the Torah forbids labor on the Sabbath] and performs many [forbidden] labors on many Sabbaths [forgetting, on each

רבנו עובדיה מברטנורא

א כָּלֵל גְּדוּל. הַשּׁוֹכַח עֵיקֶר שַׁבָּת. כַּסְבוֹר אֵין שַׁבָּת בַּתּוֹרָה, וְאֵעִ"ג דְּמַעֲיָקְרָא שְׁמַע וְעַכְשִׁיו שְׁכַחוּ: אֵינּוּ חַיִּיב אֱלָא חֲטָאת אַחַת. עַל כֹּל הַשַּׁבָּתוֹת שְׁחִילֵל, דְּכוּלָּה שְׁגָגָה חֲדָא הִיא, דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת לֹא) אֵת שַׁבָּתוֹתֵי תִשְׁמוֹרוּ, וּמִשְׁמַע שְׁמִירָה אַחַת לַשַּׁבָּתוֹת הַרְבֵּה: הַיּוֹדֵעַ עֵיקֶר שַׁבָּת. שִׁישׁ שַׁבָּת בַּתּוֹרָה וְנֹאסְרוּ בּו מְלָאכּוֹת: וְעָשָׂה מְלָאכּוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבָּתוֹת

occasion, that it was the Sabbath], incurs a sin-offering, on account of each Sabbath. Anyone who knows that it is the Sabbath and performs many [forbidden] labors on many Sabbaths [i.e., he did not know that these labors are forbidden], is liable for every primary labor [the general principle is this: a sin-offering, in connection with the Sabbath,

is incurred for every unintentional desecration. The number of transgressions is determined by the number of unknown facts. Thus, when one is ignorant of the Sabbath law altogether, he is unaware of a single fact, and incurs one sin-offering only. If he forgets a number of Sabbaths, each is a separate fact; hence he is liable for each. If he is aware that it is the Sabbath but forgets that certain labors are forbidden, each labor is a separate fact, and he is liable for each separately]. He who performs many [forbidden] labors [he is aware that there are labors forbidden on the Sabbath but, he doesn't know that this one is forbidden, and subsequently, performed many forbidden labors all] belonging to the same primary category of work [i.e., all derivatives (*toldot*) of the same primary labor (*av*)] is liable to one sin-offering only. (2) The primary [categories of] labors are forty less one, [i.e., thirty-nine, namely:;] [1] sowing [literally, he who sows, and similarly, with the others that follow], [2] plowing [plowing follows sowing to teach that if he plows a second time after he sows, he is liable for this plowing as well], [3] reaping [including the picking of fruit from trees], [4] gathering sheaves [or other cut plants into a pile], [5] threshing, [6] winnowing [i.e., throwing stalks with a pitchfork into the wind], [7] selecting [unfit food from fit food, by hand or via a sieve], [8] grinding, [9] sifting [with a fine sieve, even though many of the aforementioned labors deal with separating inedible items from food, still, they are counted separately due to the fact, that in the Mishkan, these were separate procedures required in its construction] [10] kneading,

רבנו עובדיה מברטנורא

הרבה. ע"י שגגת שבת, שאינו יודע ששבת היום: **חייב על כל שבת ושבת.** חטאת אחת, ועל זה נאמר (שם) ושמר בני ישראל את השבת, דמשמע שמירה לכל שבת ושבת, כלומר שחייב חטאת על כל שבת ושבת. ואע"פ שלא נודע לו בינתיים והעלם אחד הוא, אמרינן ימים שבינתיים הויין ידיעה, שאי אפשר שלא שמע בינתיים שאותו היום שבת היה אלא שלא נזכר במלאכות שעשה בו, להלכך כל שבת ושבת שגגה אחת היא: **היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה.** שלא ידע שמלאכות הללו אסורות ועשאן כמה פעמים בכמה שבתות, חייב על כל אב מלאכה חטאת אחת. ואע"פ שחזר וכפלן בכמה שבתות, כל אב מהן חדא שגגה היא, דהא לא נודע לו בינתיים. והכא ליכא למימר ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק, דמשום ימים שבינתיים אין לו לדעת איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת אלא אם כן ישב ועסק לפני חכמים בהלכות שבת. והוא הדין שחייב על שתי תולדות של שתי אבות חלוקות על כל אחת חטאת אחת, אבל אי עביד אב ותולדה ידידה או שתי תולדות של אב אחד לא מחייב אלא חדא, כדקתני סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת, כגון שתי תולדות של אב אחד, משום דהוי כעושה וחזר ועושה בהעלם אחד, ואין חילוק חטאות בהעלם אחד אלא בגויי עבירה שאינן דומים או בחילוק שבתות לענין שגגת שבת: **ב הזורע והחורש.** הא דלא תנא החורש ברישא והדר הזורע כדרך כל הארץ, לאשמועינן שאם היה קרקע קשה וחרשו וחרעו ואחר כך חזר וחרשו מחייב אחרישה שניה משום חורש: **הקוצר.** בזרעים. והמלקט באילנות חייב משום קוצר: **המעמר.** אוסף זרעים תלושים וצוברים אל מקום אחד: **והזורח.** ברחת לרוח: **הבורר.** פסולת בידיו או בכברה: **והמרקד.** בנפה. ואע"ג דהני כוליהו חדא נינהו דלהפריש פסולת מותר אוכל נעשו שלשתן, משום דשלשתן

בשבתות הרבה, חייב על כל שבת ושבת. היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, חייב על כל אב מלאכה ומלאכה. העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא חטאת אחת: **ב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת.** הזורע. והחורש. והקוצר. והמעמר. הדש. והזורח. הבורר. הטוחן. והמרקד. והגלש. והאופה. הגוזז את הצמר.

[11] baking [or cooking; all of the aforementioned were necessary in the growing and processing of plants used in the production of dyes required in the Mishkan], [12] shearing wool, [13] bleaching it [i.e., washing the wool in the river], [14] combing [the wool], [15] dyeing it, [16] spinning, [17]

המלבנו. והמנפצו. והצובעו. והטווה. והמסך. והעושה שני בתי נירין. והאורג שני חוטיין. והפוצע שני חוטיין. הקושר. והמתיר. והתופר שתי תפירות. הקורע על מנת לתפר שתי תפירות. הצד צבי. השוחטו. והמפשיטו. המולחו והמעבד את עורו. והמוחקו. והמתכו. הכותב שתי אותיות. והמוחק על

mounting the threads [on the looms, making sure that the warp-threads are equally spaced and do not touch each other], [18] threading two warp-threads into [the rings of] the harness [frames, used to raise and lower every other row of warp threads in the loom], [19] weaving two [weft] threads [i.e., he raises, via one harness, one set of threads while he lowers the harness containing the other set of threads; the weft is then crossed into the warp which completes a row of cloth. He now reverses the process by raising the threads that were lowered before and lowering those that were raised before and once again passes through the weft-thread], [20] removing two [weft or woof] threads [to benefit the weaving process], [21] tying [a knot] and [22] untying [a knot], [23] sewing two stitches, [24] tearing in order to sew two stitches [where it is inconvenient to sew unless one tears the cloth first; that tearing is a primary labor. All the above from [12] shearing, were necessary in preparing wools and cloths for the Mishkan. Tying and untying knots were necessary when making nets to capture the *chilazon* fish, used for making blue dye], [25] trapping a deer, [26] slaughtering, [27] skinning, or [28] salting it [i.e., its skin], [29] tanning its hide [the Gemara protests the individual listing of salting and tanning, since salting is actually one of the processes of tanning. The Gemara substitutes tracing lines on the skin outlining the areas to be cut, instead of salting], [30] scraping it [of its hair], [31] cutting it up [into strips to be used for straps and sandals; these labors were necessary for the skins covering the Mishkan], [32] writing two letters, [33] erasing in order to write two letters [over the erasure; the same letter was written on two

רבנו עובדיה מברטנורא

הוּוּ במשכן אע"ג דדמי להרדי חשיב להו כל חדא באנפי נפשה. אי נמי, לפי שאינן בבת אחת אלא זה אחר זה: **האופה**. לא הוּיָא במשכן, דאין אפייה אלא בפת ופת לא שייכא במלאכת המשכן, אלא תנא סידורא דפת נקט. ומיהו מבשל שהוא מעין מלאכת אופה הוּוּ במשכן בסממנין של צבע תכלת וארגמן ותולעת שני. והמגיס בקדירה, והנותן כיסוי על גבי קדירה העומדת על האש, חייב משום מבשל. וכל הנך קמאי דחשיב במתניתין הוורע הקוצר הדש וכו' כולוהו הוּוּ בסממנין של צבע מלאכת המשכן: **הגוזז צמור**. וכל שאר מלאכותיה שייכי בצמר תכלת של מלאכת המשכן: **המלבנו**. מכבסו בנהר: **המנפצו**. חובטו בשבט. אי נמי סורקו במסרק: **המיסך**. אורדי"ר בלע"ז: **בתי נירין**. שנותן שני חוטיין בתוך הבית ניר: **הפוצע**. מסיר חוטי הערב מעל השתי או השתי מעל הערב לצורך אריגה: **והקושר והמתיר**. שכן צדי חלזון שממנו עושין התכלת קושרין ומתירין, שפעמים צריך ליטול חוטיין מרשת זו להוסיף על זו ומתיר בבאן וקושר כאן. ותופר וקורע נמי הוּוּ ביריעות, שכן יריעה שאכלה עש ונקבה בה נקב קטן ועגול צריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטיין קמטיין: **והתופר שתי תפירות**. והוא שקשרן, דאי לא קשרן לא קיימי, ומחייב תרתי משום קושר ומשום תופר: **הצד צבי**. וכל מלאכות עורו נוהגות בתחשים בעורותיהן: **המולחו והמעבדו**. בגמרא מקשה דהיינו מולח היינו מעבד, אלא אפיק חד מגייהו ועייל שרטוט במקומו, שמשרטט מאבות מלאכות הוא: **המוחקו**. מגרר שער: **מחתכו**. מקציעו ומחתכו לרצועות וסנדלים. וכותב ומוחק הוּוּ במשכן, שכן רושמים בקרשים לידע איזה בן זוג וכותב אות בזה ואות בזה, ופעמים שטעה ומוחק: **מכבה ומבעיר**. באש שתחת

adjacent boards of the Mishkan, in order to identify its position, where mistakes were made they were erased and rewritten], [34] building, [35] pulling down, [36] extinguishing [a fire, as was done in the Mishkan in order to create charcoal], [37] kindling [both charcoal and fire were used in the boiling of dyes], [38] striking the finishing blow with a hammer [i.e., placing the final finishing touch thereby completing an object, and] [39] carrying out from one domain to another [transporting the pillars

and boards of the Mishkan from one area to another]: these are the forty primary [categories of] labors less one. (3) They also stated another general rule: Whatever [object or amount] is fit to store [for later use] and people generally store such [an amount or object], and one carries it out on the Sabbath, he is liable to a sin-offering on its account. But whatever [amount or object] is not sufficient to store and people generally do not store such [an insignificant amount or object], and one carries it out on the Sabbath, only he that stores it is liable [a sin-offering if he carries it out unintentionally, since by storing it he showed that he attaches a value to it. But for others it is of no account; hence, if they carry it out, there is no liability for a sin-offering]. (4) One who carries out [from one domain to another] a cow's mouthful of straw, a camel's mouthful of bean-stalks [*ezah*], a lamb's mouthful of ears of grain, a goat's mouthful of grass, moist garlic or onion leaves to the size of a dried fig, [or] a goat's mouthful of dry [leaves], [is liable. These are the respective minimal amounts to which value is assigned, and for which a penalty is incurred. Each is the minimum which will satisfy the animal whose food it is. Moist garlic or onion leaves are fit for human consumption, hence the standard of a dried fig, which is the minimum for all human food]. And they do not combine with each other [i.e., if one carried out half a cow's mouthful of straw and half a camel's mouthful of bean-stalks, he is not liable], because they are not alike in their standards. One who carries out [human]

מנת לכתב שתי אותיות. הבונה. והסותר. המכבה. והמבעיר. המכה בפטיש. המוציא מרשות לרשות. הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: ג ועוד כלל אחר אמרו. כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת, חיב עליו חטאת, וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת, אינו חיב אלא המצניעו: ד המוציא תבן, כמלא פי פרה. עצה, כמלא פי גמל. עמיר, כמלא פי טלה. עשבים, כמלא פי גדי. עלי שום ועלי בצלים, לחים, כגורגרת, יבשים, כמלא פי גדי. ואין מצטרפין זה עם זה, מפני שלא שוו בשעריהן. המוציא אכלים

רבנו עובדיה מברטנורא

דוד הסממנין: **מכה בפטיש**. הוא גמר מלאכה, שכן אומן מכה בסדן בגמר מלאכה, ואין מכה בפטיש חייב אלא בגמר מלאכה. ומנינא דרישא דמנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, אף על גב דהדר חשיב להו חדא חדא, אתא לאשמועינן דאפילו עביד אינש כל מלאכות שבעולם בשבת אחת בהעלם אחד אי אפשר שיתחייב יותר מארבעים חטאות, דכולהו שאר מלאכות תולדות להגן אבות, ואשתכח דעביד אב ותולדה דיליה ולא מחייב אלא חדא: **ג כל הכשר להצניע**. שהוא דבר העשוי לצורך האדם: **ומצניעים כמוהו**. שיש בו שיעור הראוי להצניע: **אין חייב אלא המצניעו**. אם נעשה חביב על אדם אחד והצניעו, חייב על הוצאתו אם הוציאו. אבל אדם אחר אינו חייב עליו, דלגביה לאו מלאכה היא: **ד עצה**. תבן של מיני קטניות: **כמלא פי גמל**. שיעורו גדול ממלא פי פרה. וכמלא פי פרה לא מחייב בעצה, דהא לא חזי לפרה: **עמיר**. קשין של שבלים: **פי טלה**. נפיש מפי גדי, הלכך עמיר דלא חזי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי טלה. אבל עשבים הואיל וחזי לגדי ולטלה מחייב אפילו כמלא פי גדי: **לחין**. הראויין לאדם: **כגורגרת**. דזה שיעור לכל מאכל אדם בשבת, אבל כמלא פי גדי לא, דלחים לא חזו לגדי:

foodstuffs the size of a dried fig is liable, and they combine with each other, because they are equal in their standards, except their shells, pits, stems, husks, and bran [since these are not eaten, they do not combine with

the foodstuffs]. Rabbi Yehudah said, Excluding the [inner] shells of lentils [which do combine and count as foodstuffs], because they are boiled [and eaten] together with them [the law is not in accordance with Rabbi Yehudah].

רבנו עובדיה מברטנורא

ומצטרפין. כל אוכלי אדם זה עם זה: חוץ מקליפיהו. שאינן אוכל ואין משלימין השיעור: ועוקציהו. זנב הפרי דהוא עץ בעלמא: וסובן. קליפת החטים הנושרת מחמת הכתישה: ומורסנן. הנשאר בנפה. ורמב"ם פירש איפכא, דמורסנן הוא עבה וגרוע מטובין: חוץ מקליפי עדשים. שמצטרפין: שהן מתבשלות עמהן. לאפוקי הקליפות החיצונות שהן נושרות כשעושה מהן גורן. וקליפי הפול בומן שהן לחים ומתבשלין עם קליפתן לרבי יהודה מצטרפין עם האוכלים לשיעור גרוגרת, אבל יבשים לא, שאין נאכלין בקליפתן לפי שהן נראין כזבובין בקערה. ואין הלכה כר"י:

Gemara Shabbat 69b

Rav Huna said, If one is traveling on a road or in the wilderness and does not know when it is the Sabbath, he must count six days [from the time he realized this] and observe one. Chiyya bar Rav said: He must observe one and count six [weekdays]. How do they differ? One Master holds that it is as the world's Creation [in which the Sabbath followed the six weekdays]; the other Master holds that it is like [the case] of Adam [who was created on Friday, and therefore his first complete day was the Sabbath]. An objection is raised: If one is traveling on a road and does not know when it is the Sabbath, he

must observe one day for [the past] six. Surely that means that he counts six days and observes one? [Response:] No, he keeps one day and counts six. [Objection:] If so, [instead of] "he must observe one day for six," it should state, "he must observe one day and count six?" Moreover, it was taught: If one is traveling on a road or in a wilderness and does not know when it is the Sabbath, he must count six and observe one day. This refutation of Chiyya bar Rav is indeed a refutation. Rava said; Every day he does sufficient for his requirements [only, but no unnecessary work, for this day might be the Sabbath], except on that day. [Objection:] And on that day he is to die? [Response:] He prepared double his requirements on the

כגרוגרת, חיב, ומצטרפים זה עם זה, מפני ששוו בשעוריהו, חוץ מקליפיהו וגרעיניהו ועקציהו וסבן ומרסנן. רבי יהודה אומר, חוץ מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן:

גמרא שבת דף ס"ט ע"ב

אמר רב הונא היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששת ימים ומשמר יום אחד. הייא בר רב אמר משמר יום אחד ומונה ששה. במאי קא מפלגי מר סבר כברייתו של עולם. ומר סבר כאדם הראשון. מתיבי היה מהלך בדרך ואינו יודע אימתי שבת. משמר יום אחד לששה. מאי לאו מונה ששה ומשמר יום אחד. לא משמר יום אחד ומונה ששה. אי הכי משמר יום אחד לששה משמר יום אחד ומונה ששה מפעי ליה ועוד תניא היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ומשמר יום אחד תיובתא דרבי חייא בר רב תיובתא. אמר רבא בכל יום ויום עושה (לו) כדי פרנסתו בר מההוא יומא. וההוא יומא לימות. לעביד מאתמול שתי

previous day. [Objection:] But perhaps the previous day was the Sabbath? [Response:] Rather every day he does sufficient for his requirements, and even on that day. Then by what may that day be recognized? By *kiddush* and *havdalah*. Rava said: If he recalls partially the day of his departure [he does not recall which day of the week it is, but he remembers how many days it has been

since he set out on his journey], he may do work the whole of that day [i.e., on the 8th, 15th, etc. day of his setting out, because he undoubtedly did not set out on the Sabbath]. [Objection:] But is this not obvious? [Response:] You might say, since he did not set out on the Sabbath he did not set out on the eve of the Sabbath [Friday] either [in honor of the Sabbath]; hence this man, even if he set out on Thursday, is permitted to do work on two days. Hence he informs us that sometimes one may come across a company and chance to set out [on a Friday].

זוהר ויצא דף קנ"ג ע"א

תא חזי אשרי שומרי משפּט דנטרי מהימנותא דקדשא בריד הוא בגין דקדשא בריד הוא איהו משפּט ובעי ליה לבר נש לנטרא דלא יסטי לארחא אחרא אלא דיהא נטיר משפּט. בגין דקדשא בריד הוא איהו משפּט דכל אורחוי משפּט. עושה צדקה ככל עת. וכי ככל עת יכיל בר נש למעבד צדקה. אלא מאן דישתדל באורחוי דאורייתא ועבד צדקה עם אינון דאצטריכו לה. דכל מאן דעבד צדקה עם מסבגא אסגי היא צדקה לעילא ותתא. תא חזי מאן דישתדל בצדקה היא צדקה דעבד סליק לעילא ומטא לעילא להווא אתרא דיעקב דאיהו רתיבא עלאה ואמשיד ברבאן להווא אתר ממובעא דכל מבוועין ומההיא צדקה אמשיד וארבי ברבאן לכל אינון תתאי ולכל רתיבין ולכל חילין. וכלהו אתברבאן ואתוספן גהורין ברבאן יאות בגין דכלהו אקרו עת ודא הוא דכתיב עושה צדקה ככל עת. תא חזי בזמנא דהווי ישראל בארעא קדישא אינון הווי משכי ברבאן מלעילא לתתא. וכד נפקו ישראל מארעא קדישא עאלו תחות רשו אחרא וברבאן אתמנעו מעלמא תא חזי יעקב הוה תחות רשו קדישא כיון דנפק מארעא עאל ברשו אחרא. ועד לא עאל תחות רשו אחרא אתגלי עליה קדשא בריד הוא בחלמא וקמא כל מה דקמא ואזלו עמיה מלאכין קדישין עד דיתב על בירא ובין דיתב על בירא סליקו מיא לגביה וכן הוה משה דמתפן אנדמנת ליה אתתיה. רוא דמלא בירא לא סלקא אלא כד קמא קשרא דיליה לאתחברא בהדיה:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer Ha-Rokeach, 2b

מספר הרוקה דף ב' ע"ב

One's words should be few; his voice should be low, and he should minimize sarcasm and oaths taken in God's name, even regarding

יהיו דבריו מועטין וקול נמוך ומעט שחוק ומעט שבועות השם אפילו על האמת ולא יעבור על לשונו כזב ולא ישב בסוד

the truth. No lie should pass his tongue. He should not sit in the company of merry-makers. As is said of Yirmiyahu: "I did not sit in the company of merry-makers, nor rejoice; because of Your hand I sat alone, for You have filled me with indignation." (Jeremiah 15:17) When one reads the Torah, the Prophets, the Writings, and the Talmud, and sees the reward and the punishment, and is aware that his [evil] deeds are formidable, he will be humbled and will lower himself. His heart will be softened and he will be afraid of the punishment for the deeds and will repent, like Yoshiyahu, who tore his clothing. And the Holy One, blessed is He, answered him, "Because your heart is soft and you submit yourself before Me" (II

Kings 22:19) Submission means humility; ruling over one's actions and spirit; when others express disapproval of him and he has the ability to take revenge, yet out of humility and lowliness he remains silent and bears it. And if some mishap or injury occurs to him, his property, his children, or his relatives, he justifies God's judgment. He stops his mouth from speaking and his heart from thinking [against God], as "and Aharon was silent." (Leviticus 10:3) And if people praise him, he should say, "Do not praise [me], for I am aware of my sins."

Practical Law:

Rambam, Laws of Torah Study, Chapter 1

(1) Until when is one obligated to study Torah? Until the day he dies, as it says, "and lest these things depart from your heart all the days of your life." (Deuteronomy 4:9) And whenever one does not occupy himself with study, he forgets. (2) One must divide his study time into thirds: one third [of his time should be devoted] to the written Torah, one third on the oral Torah, and one third, he should spend pondering and understanding

the conclusion of a concept from its beginning and should derive one concept from another and should compare one concept to another and should understand the rules by which the Torah is expounded until he understands the essence of the principles and how he could derive

מִשְׁחָקִים כְּאִמּוֹר בִּירְמְיָהוּ לֹא יִשְׁבְּתִי בְּסוּד
 מִשְׁחָקִים וְאֶעֱלֹ מִפְּנֵי יְדְךָ בְּדַד יִשְׁבְּתִי כִי
 זַעַם מִלֵּאֲתָנִי. וּבִשְׁקוּרָא בְּתוֹרָה וּבְנִבְיָאִים
 וּבְכַתּוּבִים וּבְתַלְמוּד וּרְוָאָה הַגְּמוּל וְהַעוֹנֵשׁ
 וַיִּוֹדַע כִּי עֲצָמוּ מִעֲשָׂוֵי יִכְנַע וַיִּשְׁפִּיל עֲצָמוֹ
 וַיִּירָךְ לִכְבוֹ וַיִּירָא מִעוֹנֵשׁ הַדְּבָר וַיֵּשׁוּב כְּמוֹ
 לֵאשִׁיחֵהוּ אֲשֶׁר קָרַע אֶת בְּגָדָיו וְהָשִׁיב לוֹ
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעַן רַךְ לְבָבְךָ וְתִפְנַע
 מִפְּנֵי. הַכְּנִיעָה הִיא עֲנוּה מוֹשֵׁל בְּמַעֲשָׂוֵי
 וּבְרוּחוֹ כְּשֶׁמְבִזִּין אוֹתוֹ וְהִיכּוֹלֵת בְּיָדוֹ
 לְהַנְקֵם וּמַעֲנֶנָּה וּשְׁפִלוֹת שׁוֹתֵק וְסוֹבֵל וְאִם
 יִקְרָהוּ מִקְרָה וּפְגָעִים בּוֹ אוֹ בְּמִמוֹנוֹ אוֹ
 בְּבָנָיו אוֹ בְּקְרוֹבָיו יִצְדִּיק הַדִּין יִסְגּוֹר פִּי
 מִלְּדַבֵּר וְלִבּוֹ מִלְּהִרְהֵר כְּמוֹ וַיְדוּם אֶהְרֵן
 וְאִם יִשְׁבַּחוּהוּ בְּנֵי אָדָם יֹאמֵר אֵל תִּשְׁבַּחוּנִי
 כִּי פָשַׁעִי אָנִי אֲדַע:

הלכה

הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א

א עד אימתתי חייב ללמוד תורה עד יום מותו
 שנאמר (דברים ד) ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך
 וכל זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח:
 ב וחיוב לשלש את זמן למודו שליש בתורה
 שבכתב. ושליש בתורה שבעל פה. ושליש
 יבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו ויוציא
 דבר מדבר וידמה דבר לדבר ויבין במדות
 שהתורה נדרשת בהן עד שיגיע היאך הוא
 עיקר המדות והיאך יוציא האסור והמתיר

that which are forbidden and that which are permitted and the like from the things that he learned according to the tradition. This type of learning is what is called *gemara*. (3) How [does one divide his learning time into thirds]? If one is a tradesman and occupies himself with his work for three hours a day and with Torah nine, [then out of] those nine, three of them he reads in the written Torah, three [he studies] the oral Torah, and during the other three, he reflects in his mind in order to understand one thing from another. The words of the tradition [i.e., the Prophets and Writings] are included in the written Torah, but their commentaries are included in the oral Torah. And the subjects that are called *pardes* [mysticism] are included in *gemara*. To what does this apply? To the beginning of a person's study. But when he grows in wisdom and does not need either to learn the written Torah nor to occupy himself continually with the oral Torah, he should read the written Torah and the words of the tradition at designated times so that he should not forget anything from the words of the Torah's laws. And he should allocate all his days to *gemara* only, according to the scope that is in his heart and the clarity of his thought. (4) A woman who studies Torah

earns herself reward, but it is not like the reward of a man because she is not commanded [to study]. And one who does something that he is not commanded to do, his reward is not as [great as] one who is commanded and does, but rather it is less. But even though she has earned herself reward, the Sages commanded that a man should not teach his daughter Torah, because most women's minds are not directed toward being taught. Instead they will bring out the words of Torah [through misunderstanding] as words of no consequence, in accordance with their weak knowledge. The Sages said, "Whoever teaches his daughter Torah is as though he taught her foolishness." To what does this refer? To the oral Torah. But the written Torah, preferably he should not teach her; but if he did teach her, it is not as though he taught her

foolishness.

וכיוצא בהן מדברים שלמד מפי השמועה. וענין זה הוא הנקרא גמרא: ג כיצד יהיה בעל אומנות והיה עוסק במלאכתו ג' שעות ביום ובתורה תשע אותן התשע קורא בשלש מהן בתורה שבכתב. ובשלש בתורה שבעל פה. ובשלש אחרים מתבונן בדעתו להבין דבר מדבר. ודברי קבלה בכלל תורה שבכתב הן ופירושן בכלל תורה שבעל פה. והענינים הנקראים פרדס בכלל הגמרא הן. במה דברים אמורים בתחלת תלמודו של אדם אבל כשיגדיל בחכמה ולא יהא צריך לא לתלמוד תורה שבכתב ולא לעסוק תמיד בתורה שבעל פה יקרא בעתים מוזמנים תורה שבכתב ודברי השמועה כדי שלא ישכח דבר מדברי דיני התורה ויפנה כל ימיו לגמרא בלבד לפי רוחב שיש בלבו וישוב דעתו: ד אשה שלמדה תורה יש לה שכר אבל אינה בשכר האיש מפני שלא נצטווית וכל העושה דבר שאינו מצוה עליו לעשותו אין שכרו בשכר המצוה שעשה אלא פחות ממנו ואף על פי שיש לה שכר צווי חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה מפני שרוב הנשים אין ידיעתן מכוננת להתלמד אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן. אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה באלו למדה תפלות. במה דברים אמורים שבעל פה אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם למדה אינו במלמדה תפלות: